

”I Sverige måste ansvariga besluta sig för om språk ska ges till barn eller om vi ska ge barn till ett språk.”

Foto: Rizwan Wikholm

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Kostsamma statliga utredningar – till vilken nytta?

Genom åren har Barnplantorna varit representerade i referensgrupper till ett flertal statliga utredningar inom döv/hörselområdet. Vi har i likhet med en lång rad andra aktörer – intresseorganisationer, skolor, kommuner, landsting – inlämnat remissvar åter och åter igen. Till vilken nytta?

I anledning av den så kallade ”Sydhoff-utredningen”, det vill säga *SOU 2016:46 Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar*, skrev Barnplantorna i sitt sju sidor långa remissvar:

”Det är bra att utgångspunkterna i alla åtgärder i slutbetänkandet (SOU 2016:46) avser elevernas bästa, vilket är angeläget inom ett område fortfarande tyngt av så många ideo-

logiska dogmer att nödvändigt paradigmskifte under många år omöjliggjorts. Det är dags att regeringen gör upp med detta och har barnets/barnens bästa i fokus.”

Vad hände? I likhet med en lång rad kostsamma utredningar tycks även ”Sydhoff-utredningen” ha hamnat långt ned i byrålådan på Utbildningsdepartementet. Varför? Inte någon utredare de senaste 25 åren, har gjort så stora ansträngningar att sätta sig in i området barn med dövhet eller hörselnedsättning. Utredaren Jan Sydhoff åkte land och rike runt och intervjuade forskare, besökte skolor, CI-behandlande sjukhus, mötte upp intresseorganisationer inom döv/hörselområdet samt hade kontakt med en rad myndigheter inklusive SPSM

(Specialpedagogiska Skolmyndigheten). Aldrig har så mycket fakta presenterats i en utredning inom nämnda område som också slog håll (trodde vi) på en rad myter.

Myt 1: ”Eleverna kommer tillbaka när de misslyckats i inkluderad skolgång.”

Utredningen konstaterade att den medicintekniska utvecklingen inneburit att föräldrar och barn i högre utsträckning väljer grundskolan istället för specialskolan. Utredningen fastslår att det därmed är svårare, men nödvändigt, att avgränsa specialskolans målgrupp. Det fastslås ånyo att den regionala specialskolan är till för barn med dövhet eller hörselnedsättning som inte kan gå i grundskolan.

**"Sydhoff-utredningen
tycks förpassats ut i
kylan. Varför? Vi är
många i Sverige som
beklagat det!"**

➔ Utredningen fastslår, i likhet med Barnplantorna, att tidig upptäckt genom hörselscreening av nyfödda är bidragande till målgruppens förändring. En stor andel barn till migranter lyfter för närvarande specialskolans tidigare vikande elevantal. I utredningen (SOU 2016:46) togs kontakter med Migrationsverket som 2013 uppskattade att mellan 20 och 40 barn hade behov av teckenspråk. Hur det ser ut idag 2018 tycks i vart fall ingen myndighet vilja redovisa. En viss rörlighet kommer alltid att finnas mellan skolformerna (statlig specialskola, grundskola på hemorten); men att SPSM ständigt tycks ta antalet "insneddare" (SPSM:s uttryck för elever som börjar specialskolan senare efter att ha påbörjat skolgången i grundskola på hemorten) som intäkt för att argumentera för fem specialskolor är märkligt. Troligen bör det finnas elever som byter från specialskola till grundskola på hemorten också. Om det får vi inget veta!

Myt 2: "Alla barn med hörselnedsättning måste lära sig teckenspråk annars klarar de inte högskolestudier."

En synnerligen välspridd myt, som skrämmer föräldrar, är att deras barn inte skulle

klara högskolestudier om de inte kan följa en teckenspråkstolk. Myten sprids såväl av personer inom SPSM, hörselvård samt intressepolitiska aktörer. Något belägg för detta redovisas aldrig, utan det tycks vara en mer eller mindre vedertagen "sanning" i en sedan länge härskande "åsiktstunnel".

I "Sydhoff-utredningen" konstateras det att få studier systematiskt har undersökt måluppfyllelsen för elever med dövhet eller hörselnedsättning i grundskolan. Utredningen begärde därför in betygsstatistik från SPSM för elever i den regionala specialskolan. Den visar att över tid uppnår under hälften (38 procent) behörighet till gymnasiet. Av de elever som går i speciella hörselklasser var 65 procent behöriga till gymnasiet och av de individintegrerade eleverna med hörselnedsättning var 78 procent behöriga. Enligt samma studie; enligt SOU 2016:46, var 90 procent av alla grundskolans elever behöriga till gymnasiet.

I SOU 2016:46 fastslås att *resultaten visar att skolframgång är relaterade till graden av hörselnedsättning och att färre elever med gravare hörselnedsättning är kvalificerade för högre studier.*

Att studera på högskolenivå krävs naturligtvis att studenten behärskar svenska

språket på akademisk nivå samt att ha goda kunskaper i engelska. Utredningen fortsätter att slå hål på myter genom att konstatera att elever med dövhet underpresterar i förhållande till hörande i en rad skolämnen och dessa resultat återfinns i en rad studier även utanför Norden. Forskningen visar också, med all önskvärd tydlighet, att utveckling inom CI behandling tillsammans med tidig intervention och tidig tillgång till språk har minskat skillnaderna mellan elever med dövhet eller hörselnedsättning och andra (hörande) elever.

I SOU 2016:46 anges vidare att forskningen understryker att 50 procent av skillnaderna i skolresultat beror på undervisningsfaktorer, som lärarens erfarenheter. Förseiad språkutveckling är en faktor som har med låga skolresultat att göra. Föräldrars engagemang och deltagande i interventionsprogram är viktig. Barnplantorna får rätt på punkt efter punkt. Konferenser och det informationsarbete vi i Barnplantorna gör, har aldrig varit viktigare. Vi önskar också peka på att hörselvård snarast bör höja kvaliteten och släppa de *kulturella dogmerna* som många av dem fortsatt styrs av. Det är häpnadsväckande att Barnplantorna fortsatt år 2018 får

rapporter från föräldrar att hörselvårdens information till föräldrar inte är i fas med de behandlingsråd föräldrar erhåller för sina barn på ÖNH/CI-klinikerna med syfte att individoptimera behandlingen.

Sydhoff-utredningen i framkanten av utvecklingen

Utredningen poängterar även vikten för elever att utveckla hörselmedvetenhet och att stödja elever i den utvecklingsprocessen. Det är även glädjande att utredningen berör barns mentaliseringsprocess (Theory of Mind) och social kognition. Båda hänger ihop med barns utveckling av språk. Utvecklingen av Theory of Mind och social kognition har idag en given plats i det pedagogiska utvecklingsarbetet för alla barn. Ändå, hur långt har SPSM och hörselvården kommit i detta arbete? För att stärka barn och ungdomar med hörselnedsättning handlar det inte "bara" om att tillse att de utvecklar hörselmedvetenhet och kännedom om sin egen hörselnedsättning. Det handlar definitivt också om att stärka individen. Vilket "mindset" (statiskt eller dynamiskt) har du? Vilka styrkor och svagheter har du? Hur kan du finna balans i dessa och få styrkorna att kompensera för svagheter? Varför är det viktigt att all vaken tid bära sina hörapparater och exponeras för ljud och språk?

Det saknas fortfarande en hel del av nytänkande i arbetet med barn och unga med hörselnedsättning i Sverige, för att de ska erbjudas möjligheter till att utvecklas till individer som tar plats i vårt gemensamma samhälle.

Ett ensidigt fokus på tvåspråkighet är både svårförklarligt och svårdefinierbart. Hur många "pi" döva* är fullt ut tvåspråkiga? Det pratas ofta om åldersadekvat språk (tal och skrift) men aldrig om åldersadekvat teckenspråk. Det finns fortfarande många frågor för ansvariga myndigheter och hörselvård att ta sig an om vi ska ta klivet in i framtiden och förändra och utveckla arbetssätt för dagens målgrupp (barn och unga med hörselnedsättning eller dövhet).

I Sverige måste ansvariga besluta sig för om språk ska ges till barn eller om vi ska ge

barn till ett språk (för att upprätthålla det). Redan 2014 poängterade framtidne Hans Rosling detta vid Barnplantornas konferens NCFIE 2014 i Stockholm.

Stärk teckenspråket – etablera en specialskola med en teckenspråkig miljö!

Redan i början av millenniet påpekade Barnplantorna att Sverige skulle behöva en specialskola med en tydlig teckenspråkig miljö och en tvåspråkig undervisning för den minskande grupp barn som av olika skäl inte har möjligheter till att utveckla talspråk via hörsel med konventionella hörapparater eller cochleaimplantat. Det bemöttes vid brukarråd för intresseorganisationer inom SPSM:s regi, där en sammanslagning av Alvikskolan och Manillaskolan diskuterades, med bestörtning. Sammanslagningen av Alvikskolan och Manillaskolan blev som tur är aldrig verklighet.

Endast genom en etablering av en specialskola med en tydlig teckenspråkig miljö kan de barn med behov av detta utveckla språk, kunskap, sociala och kognitiva färdigheter.

Låt det kosta pengar! Den ensidiga statliga satsningen på fem specialskolor är stötande för både kommunala grundskolor och kommunala hörselskolor som tampas med en helt annan ekonomisk verklighet än specialskolan.

Utredningen SOU 2016:46 påpekade helt riktigt att specialskolor och grundskolors målgrupper är *olika*. Det handlar därmed inte om att föräldrar gör olika skolval för sina barn!

Kampen om makten, det vill säga bevara fem specialskolor med verksamheter och personal är fortsatt tydlig och involverar både myndigheter, departement och andra aktörer. Så länge som fokus tycks vara makt istället för barn, är barn med hörselnedsättning/dövhet och deras framtid avhängigt av starka föräldrar och ett fåtal interventionsteam, ÖNH-/CI-kliniker och professionella i kommunerna som fortsätter att orka sätta det enskilda barnets förutsättningar i centrum.

Återigen från Barnplantornas remissvar: **"Det är bra att utgångspunkterna i alla åtgärder i slutbetänkandet (SOU 2016:46) avser elevernas bästa, vilket är angeläget inom ett område fortfarande tyngt av så många ideologiska dogmer att nödvändigt paradigmskifte under många år omöjliggjorts. Det är dags att regeringen gör upp med detta och har barnets/barnens bästa i fokus."** Men SOU 2016:46 ("Sydhoff-utredningen") tycks förpassats ut i kylan. Varför? Vi är många i Sverige som beklagar det! ●

Ann-Charlotte Gyllenram

* "pi" döv, d.v.s. kan inte förstå eller avkoda ljud till nytta vid läsinlärning